I

(Uznesenia, odporúčania a stanoviská)

STANOVISKÁ

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

579. PLENÁRNE ZASADNUTIE EURÓPSKEHO HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO VÝBORU, 14. 6. 2023 – 15. 6. 2023

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Zriadenie Európskej rady pre potravinovú politiku ako nový model riadenia v budúcom rámci EÚ pre udržateľné potravinové systémy

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2023/C 293/01)

Spravodajkyňa: **Piroska KÁLLAY**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	25. 1. 2023
Právny základ	článok 52 ods. 2 rokovacieho poriadku
	stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušná sekcia	sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie
Prijaté v sekcii	1. 6. 2023
Prijaté v pléne	14. 6. 2023
Plenárne zasadnutie č.	579
Výsledok hlasovania	
(za/proti/zdržalo sa)	179/1/2

1. **Závery a odporúčania**

1.1. Potravinový systém EÚ sa nachádza na križovatke a čelí viacerým krízam, ktoré zahŕňajú rôzne vzájomne súvisiace environmentálne, klimatické, zdravotné a sociálne výzvy. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) je vzhľadom na naliehavosť krízy potravinového systému a potrebu rýchlej zmeny správania presvedčený, že jeho výzva na zriadenie „Európskej rady pre potravinovú politiku“ je aktuálnejšia než kedykoľvek predtým.

1.2. EHSV sa domnieva, že Európska rada pre potravinovú politiku by prispela k dosiahnutiu integrovanejšieho a participatívnejšieho prístupu k tvorbe potravinovej politiky, urýchlila by zosúladenie politík na úrovni EÚ, na národnej a miestnej úrovni, a čo je najdôležitejšie, zväčšila by kvalitu a legitímnosť potravinovej politiky EÚ. Prispela by aj k podpore udržateľnejšieho a vyváženejšieho rozvoja vidieka a miest.

1.3. EHSV víta oznámenie rámca EÚ pre udržateľné potravinové systémy, ktorým sa vytvoria základy pre systémové zmeny, ktoré musia vykonať všetky subjekty potravinového reťazca a zdôrazňuje, že súčasná Komisia by mala bezodkladne navrhnúť tento rámec s cieľom riešiť výzvy v oblasti potravinových systémov, keďže akékoľvek oneskorenie by ohrozilo úspech stratégie Z farmy na stôl. Vyzýva Komisiu, aby sa zaviazala k štruktúrovanému zapojeniu týchto zainteresovaných subjektov a občianskej spoločnosti do nového riadenia tohto rámca a poukazuje na to, že myšlienka Európskej rady pre potravinovú politiku by do tohto kontextu vhodne zapadla.

1.4. EHSV berie na vedomie existenciu potravinovo zameraných platforiem na miestnej, regionálnej a národnej úrovni, je však presvedčený o tom, že tieto fóra nepostačujú na účinné dosiahnutie udržateľného a spravodlivého potravinového systému a odolnosti na úrovni EÚ. Preto sa domnieva, že je potrebné ďalej posilňovať potravinovú demokraciu a začleniť ju do postupov potravinovej politiky.

1.5. EHSV vníma Európsku radu pre potravinovú politiku ako vedeckú, mnohostrannú a viacúrovňovú platformu a inštitucionálnu a nezávislú štruktúru s týmto potenciálnym zložením:

— odborníci z akademickej obce a vedci,

— subjekty potravinového dodávateľského reťazca (poľnohospodári, potravinárske podniky a spracovatelia, maloobchodníci, odborové zväzy atď.), subjekty vzdelávacieho systému a organizácie občianskej spoločnosti (siete proti chudobe, potravinové banky, sociálne platformy, environmentálne a rozvojové mimovládne organizácie); s cieľom zohľadniť potrebné zmeny na trhu práce sa odporúča zapojiť do Európskej rady pre potravinovú politiku sociálnych partnerov,

— zástupcovia inštitúcií (Parlament, Rada, Komisia, EHSV, Európsky výbor regiónov).

Po počiatočnej fáze by Európska rada pre potravinovú politiku mala zahŕňať aj zástupcov z miestnej, regionálnej a národnej úrovne a rád pre potravinovú politiku, čím sa zabezpečí organizované prepojenie medzi príslušnými úrovňami a právo na rovnakú účasť zástupcov členských štátov na úrovni EÚ. Národné rady pre potravinovú politiku v súčasnosti nie sú dostatočne rozšírené na to, aby zabezpečili rovnaké zastúpenie všetkých krajín.

1.6. Európska rada pre potravinovú politiku by sa musela stať dôveryhodnou a transparentnou štruktúrou a prispievať k riešeniu potravinových problémov, ktoré boli identifikované ako výzvy pri určovaní cieľov OSN v oblasti udržateľného rozvoja v rámci Agendy 2030. Európska rada pre potravinovú politiku by mala konkrétne:

1.6.1. byť inštitucionálnym orgánom, voči ktorému by sa inštitúcie EÚ mali zaviazať, a zabezpečiť politickú angažovanosť;

1.6.2. byť stálym zdrojom spoľahlivých rád a politických možností a odporúčaní o smerovaní potravinového systému EÚ, ktoré budú založené na dôkazoch a ku ktorým by inštitúcie EÚ mali byť povinné poskytovať spätnú väzbu a odôvodnené odpovede;

1.6.3. zlepšiť súlad jednotlivých politických oblastí (ako je spoločná poľnohospodárska politika, spoločná rybárska politika, právo na potraviny, právne predpisy týkajúce sa zdravej výživy, verejné obstarávanie, vzdelávacie politiky atď.) a podporovať sociálne inovácie zamerané na blahobyt subjektov celého potravinového reťazca s prihliadnutím na potrebu generačnej výmeny v poľnohospodárskych podnikoch. EHSV považuje za dôležité najmä stanoviť prioritný obsah týkajúci sa potravín vo vzdelávacom systéme, ktorý by zahŕňal tak agropotravinársky sektor, ako aj príslušné vzdelávacie orgány;

1.6.4. nakoniec vytvoriť na úrovni EÚ sieť rád pre potravinovú politiku a zriadiť tak platformu na výmenu najlepších postupov a poznatkov s cieľom zabezpečiť informácie a vplyv na politiku EÚ.

1.7. EHSV je pripravený poskytnúť priestor na zvolanie Európskej rady pre potravinovú politiku. Úspešný príklad už predstavuje Európska platforma zainteresovaných strán pre obehové hospodárstvo, ktorá je spoločnou iniciatívou EHSV a Komisie.

2. **Základné informácie**

2.1. Naše potravinové systémy čelia viacerým krízam so vzájomne súvisiacimi výzvami vrátane: ([1]) životného prostredia (o. i. emisie skleníkových plynov v spojitosti s tým, ako vyrábame, spracovávame a konzumujeme potraviny, strata biodiverzity, vyčerpanie zásob rýb, strata organickej hmoty v pôde a erózia pôdy), problematika zdravia (nárast chorôb súvisiacich so stravou), zániku poľnohospodárskych podnikov, nedostatočného prístupu k udržateľným a zdravým potravinám a nevhodných pracovných podmienok. Potravinové systémy zároveň trpia viacerými klimatickými otrasmi, meniacimi sa poveternostnými podmienkami, kolapsom ekosystémov a degradáciou krajiny, pôdy a vodných tokov. Diskusie o potravinových systémoch sú v čoraz väčšej miere predmetom zavádzajúcich informácií a zavádzajúcej komunikácie.

([1]) *Transforming Europe's food system – Assessing the EU policy mix – European Environment Agency (europa.eu)* a prezentácia prof. De Schuttera v EHSV 14. apríla 2023.

2.2. Európska komisia v súčasnosti pripravuje nový rámec EÚ pre udržateľné potravinové systémy, ktorého vytvorenie bolo stanovené v stratégii Z farmy na stôl a ktorý má byť zverejnený do konca roka 2023. Týmto rámcom sa vytvoria základy pre systémové zmeny, ktoré musia vykonať všetky subjekty potravinového systému vrátane tvorcov politík, podnikateľov a spotrebiteľov s cieľom urýchliť prechod na udržateľný potravinový systém EÚ. Zároveň poskytne základ budúceho modelu riadenia potravinových systémov a prispeje k dosiahnutiu cieľov OSN v oblasti udržateľného rozvoja, čo si vyžaduje kooperatívne komplexné riešenia so zapojením rôznych úsekov, ministerstiev, odvetví a celého potravinového dodávateľského reťazca. EHSV vyzýva na urýchlené prijatie rámca pre udržateľné potravinové systémy s cieľom včas riešiť výzvy týkajúce sa potravinových systémov, pretože akékoľvek oneskorenie by ohrozilo úspech stratégie Z farmy na stôl. Rámec by mal zahŕňať časovo ohraničené ciele a ukazovatele, ktoré umožňujú meranie pokroku, a nápravné mechanizmy, ktoré sa majú prijať v prípade nesplnenia cieľových hodnôt.

2.3. Na podporu transformácie potravinového systému smerom k udržateľnejším výsledkom EHSV vo svojich predchádzajúcich stanoviskách ([2]) a iní odborníci a organizácie občianskej spoločnosti, čoraz viac poukazujú na potrebu upevnenia potravinovej demokracie. Vzhľadom na naliehavosť krízy potravinového systému ([3]), nepochybne zapríčinenú aj vojnou na Ukrajine, a potrebu rýchlej zmeny správania nezostáva na presadzovanie účinnejších a legitímnejších mechanizmov riadenia veľa času. Predpokladá sa, že zvýšením účasti širokej verejnosti a subjektov potravinového systému sa demokratickými inováciami, ako je zriadenie rád pre potravinovú politiku, podporí kvalita a legitímnosť tvorby potravinových politík ([4]).

2.4. Rady pre potravinovú politiku možno vymedziť ako komunitné koalície rôznych subjektov spolupracujúce na riešení potravinových problémov na konkrétnom území ([5]). Spochybňuje sa presnosť výrazu „politika“, pretože niektoré z týchto rád, potravinových koalícií alebo výborov sa chcú vyhnúť tomu, aby boli vnímané ako politické, zatiaľ čo iné sa zameriavajú na programy aj na politiky. Tieto organizácie, ktoré sa usilujú o dosiahnutie inkluzívnosti a uplatňovanie demokratických zásad, zahŕňajú subjekty celého potravinového systému, spájajú jednotlivcov, miestne samosprávy, neziskové organizácie a zástupcov rôznych hospodárskych odvetví (poľnohospodárstvo, zdravotníctvo a vzdelávanie), aby spolupracovali na iniciatívach potravinovej politiky, ktoré podporujú prístup k zdravým, cenovo dostupným a udržateľným potravinám pre všetkých členov komunít v ktorých pôsobia.

2.5. Prvé rady pre potravinovú politiku sa objavili v Spojených štátoch amerických v 80. rokoch 20. storočia ([6]) a odvtedy ich počet rastie a sú čoraz rozmanitejšie. Hoci sa Európa zapojila do hnutia za vytváranie rád pre potravinovú politiku neskôr, za posledné desaťročie sa tieto rady rýchlo rozšírili po celej Európe ([7]). Podľa odbornej literatúry sa vytváranie rád pre potravinovú politiku v Európe skutočne rozbehlo po ratifikácii Milánskeho paktu o potravinovej politike miest, čo je medzinárodná dohoda o potravinových politikách miest z roku 2015, ktorú podpísalo viac ako 260 miest na celom svete a ktorá podporila zriadenie rád pre potravinovú politiku vo viacerých európskych mestách a regiónoch. Rady pre potravinovú politiku sa objavili aj vo vidieckych alebo prímestských regiónoch bez toho, aby boli priamo spojené s mestom ([8]).

2.6. Rady pre potravinovú politiku zvyčajne pôsobia na regionálnej a/alebo miestnej úrovni, niektoré však pôsobia aj na regionálnej/provinčnej a celoštátnej úrovni. Často predstavujú spôsob, ako opäť prepojiť mestá s výrobou potravín v okolitých regiónoch a zabezpečiť účinné riadenie miestnych a regionálnych potravinových politík, môžu však byť relevantné aj pre mimomestské komunity. Možno ich chápať ako siete, ktoré spájajú cieľ udržateľnosti s cieľmi demokracie

([2]) O. i.: Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Príspevok občianskej spoločnosti k vytvoreniu komplexnej potravinovej politiky v EÚ (stanovisko z vlastnej iniciatívy) (Ú. v. EÚ C 129, 11.4.2018, s. 18) a Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov –Stratégia „z farmy na stôl“ v záujme spravodlivého, zdravého potravinového systému šetrného k životnému prostrediu [COM(2020) 381] (Ú. v. EÚ C 429, 11.12.2020, s. 268).

([3]) Pozri správy Medzivládneho panelu o zmene klímy (IPCC): www.ipcc.ch/report/sixth-assessment-report-cycle/.

([4]) *Power to the people? Food democracy initiatives' contributions to democratic goods*, Jeroen J. L. Candel, máj 2022.

([5]) Pozri definície v týchto vedeckých článkoch: Opportunities and challenges of food policy councils in pursuit of food system sustainability and food democracy–a comparative case study from the Upper-Rhine region (Mooney, 2022) a Food Policy Councils: Lessons learned (Harper a kol., 2009).

([6]) Prvá americká rada pre potravinovú politiku bola založená v meste Knoxville v štáte Tennessee v roku 1982.

([7]) Príklady európskych rád pre potravinovú politiku alebo podobných potravinových iniciatív miest možno nájsť v projektoch Horizont 2020 a Horizont Európa, ktoré sa zameriavajú na agropotravinárske politiky a nástroje na zlepšenie potravinových systémov, ako je Cities2030, FoodSHIFT 2030, FoodCLIC, FEAST a FOOD TRAILS.

([8]) Franzen-Castle, L. a kol., *Engaging Rural Community Members with Food Policy Councils to Improve Food Access: Facilitators and Barriers Journal of Hunger & Environmental Nutrition*, ročník 2022, č. 17, s. 207 – 223.

a dobrej správy vecí verejných iniciovaním participatívnych, kolaboratívnych a deliberatívnych procesov, do ktorých sú zapojení poľnohospodári, podnikatelia v potravinárskom priemysle, spotrebitelia a iní. Medzi hlavné príklady v Európskej únii patrí Katalánska rada pre potravinovú politiku ([9]) (zriadená v roku 2017), ktorej riadiaci orgán tvorí 33 členov vrátane regionálnych a miestnych samospráv, najdôležitejších subjektov potravinového reťazca a zástupcov obyvateľov vidieka, (pričom má v pláne rozšíriť sa o päť nových členov zastupujúcich, okrem iného, ministerstvo školstva, kultúry rovnosti a feminizmu) a ktorá spolupracuje so 42 mestami, a sieť *Network of Food Policy Councils* (2016), ktorá spája 30 miestnych rád pre potravinovú politiku (väčšinou z Nemecka) založených na prístupoch zdola nahor a 40 zakladajúcich iniciatív.

2.7. Príkladov národných rád pre potravinovú politiku v EÚ je menej. Vo Francúzsku pôsobí Národná rada pre výživu (CNA) ([10]). Ide o nezávislý poradný orgán ministrov, ktorý s nimi konzultuje o vývoji potravinovej politiky a vydáva stanoviská s cieľom zabezpečiť informácie k verejným rozhodnutiam a pre rôzne subjekty potravinového reťazca o takých témach, ako je kvalita potravín, informovanosť spotrebiteľov, výživa, zdravotná bezpečnosť, prístup k potravinám a predchádzanie krízam. *Terres en ville* je francúzska sieť subjektov zainteresovaných na mestskej poľnohospodárskej a potravinovej politike ([11]) vytvorená v roku 2000, ktorá spája francúzske mestá a poľnohospodárske komory ([12]) so spoločnými cieľmi, aby miestni volení predstavitelia spolu s odborníkmi mohli vytvárať metropolitné poľnohospodárske a potravinové politiky. Tieto územné potravinové projekty sú financované a riadené verejnými orgánmi, čo niekedy spôsobuje napätie vo vzťahu k ostatným inštitucionálnym úrovniam. Skúsenosti poukazujú na nedostatočné zapojenie občanov do tvorby potravinových politík (na miestnej a celoštátnej úrovni). V Portugalsku bola v roku 2018 zriadená Národná rada pre potravinovú bezpečnosť a výživu (CONSANP) ([13]). V Luxembursku sa v rámci koaličnej dohody na roky 2018 – 2023 naplánovalo vytvorenie organizácie s viacerými subjektmi s názvom Národná rada pre potravinovú politiku ([14]), oficiálne však ešte nebola ustanovená. V Holandsku sa pripravuje samit občanov o budúcnosti poľnohospodárstva, ktorý však od politických činiteľov doposiaľ nezískal žiadnu podporu, resp. žiadne financovanie ([15]).

2.8. Za zmienku stojí aj *Nordic Food Policy Lab* zriadené radou ministrov severských krajín ([16]), ktorého cieľom je pomôcť riešiť potravinové problémy identifikované ako výzvy pri dosahovaní cieľov OSN v oblasti udržateľného rozvoja v rámci Agendy 2030.

2.9. EHSV vo svojich stanoviskách ([17]) vyzval na zriadenie „Európskej rady pre potravinovú politiku“, ktorá by prispela k dosiahnu integrovanejšieho a participatívnejšieho prístupu k tvorbe potravinovej politiky, urýchlila by zosúladenie politík na úrovni EÚ, národnej a miestnej úrovni, poskytla by platformu pre rôzne subjekty, aby sa výmenou osvedčených postupov mohli jeden o druhého učiť, a zabezpečila by zohľadňovanie všetkých názorov z rôznych odvetví.

2.10. Cieľom tohto stanoviska z vlastnej iniciatívy je poskytnúť konkrétne návrhy na riadenie potravinových systémov a zmysluplné a štruktúrované zapájanie občianskej spoločnosti vrátane mladých ľudí do rozvoja, monitorovania a vykonávania potravinových politík. Stanovisko je venované aj tomu, ako zapojiť orgány zodpovedné za vzdelávanie a predstaviteľov občianskej spoločnosti zastupujúcich školy a rodičov žiakov s cieľom podporiť včasné vzdelávanie budúcich generácií o udržateľných a zdravých potravinách na základe nedávnej práce na tému vzdelávania mládeže ([18]) a programu EÚ pre školy ([19]).

3. **Poznatky získané z činnosti rád pre potravinovú politiku na miestnej a národnej úrovni**

3.1. Existujúce rady pre potravinovú politiku spájajú organizácie s rôznymi právnymi a organizačnými formami a štruktúrami, poslaním, cieľmi a aktivitami prispôsobenými potrebám a prioritám mestskej komunity, ktorej slúžia, od neziskových organizácií cez hybridné formy až po samosprávne a vládne orgány. Na rozvoj a transformáciu mestských potravinových systémov uplatňujú rôzne participatívne prístupy a metodológie.

([9]) Consell Català de l'Alimentació.
([10]) CNA: www.cna-alimentation.fr/.
([11]) Terres en villes: www.terresenvilles.org/.
([12]) Montpellier, Rouen, Voiron, Le Havre, Artois (Béthune, Bruay-en-Artois), Douai, Angers, Rennes, Saint-Nazaire, Nantes, Lorient, Toulouse, Grenoble, Saint-Étienne, Lyon, Besançon, Dijon, Nancy, Metz, Amiens, Lille, Auxerre, Poitiers (údaj z roku 2022).
([13]) Conselho Nacional de Segurança Alimentar e Nutricional entra em funcionamento.
([14]) Európska rada pre potravinovú politiku: https://food.uni.lu/projects/research-projects/food-policy-council/.
([15]) https://g1000landbouw.nl/.
([16]) Nordic Food Policy Lab: www.norden.org/en/nordic-food-policy-lab.
([17]) O. i.: Ú. v. EÚ C 129, 11.4.2018, s. 18 a Ú. v. EÚ C 429, 11.12.2020, s. 268.
([18]) Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Posilnenie postavenia mládeže na dosiahnutie udržateľného rozvoja prostredníctvom vzdelávania (stanovisko z vlastnej iniciatívy) (Ú. v. EÚ C 100, 16.3.2023, s. 38).
([19]) Informačná správa EHSV na tému *Hodnotenie programu EÚ pre školy*.

3.2. Zdá sa, že vo všetkých týchto organizáciách prevláda spoločný cieľ, a to potreba vybudovať udržateľný, zdravší, transparentný a spravodlivejší potravinový systém pre všetkých. Medzi ďalšie ciele regionálnych a miestnych rád pre potravinovú politiku patrí dosiahnutie potravinovej sebestačnosti, rozvoj kratších a miestnych potravinových dodávateľských reťazcov, obmedzenie plytvania potravinami, zriadenie komunitných záhrad, prepojenie miest s vidiekom, rozvoj miestnych potravinových trhov, podpora mestského poľnohospodárstva a udržiavanie pestrej potravinovej kultúry.

3.3. Na dosiahnutie týchto cieľov sa tieto organizácie zapájajú do mnohých činností, ktoré nie vždy zahŕňajú rozvoj politík, politické poradenstvo alebo zmenu politík. Väčšina rád pre potravinovú politiku vychádza z prístupov zdola nahor a podporuje vytváranie sietí, presadzovanie záujmov, vzdelávanie, zvyšovanie informovanosti a tvorbu projektov. Iné sú politicky motivované, ako napríklad vo Francúzsku.

3.4. Cieľom komunitných rád pre potravinovú politiku je urobiť z „potravinovej demokracie" hlavnú procesnú zásadu. Organizačné štruktúry pre koordináciu, poradenstvo atď. umožňujú rôznym subjektom zapojiť sa do vedenia, poskytovania pomoci, partnerstiev a iných samosprávnych úloh. Členstvo v radách pre potravinovú politiku je najčastejšie otvorené pre každého, kto sa zaujíma o problematiku udržateľného potravinového systému a je ochotný dodržiavať demokratické zásady. Okrem stáleho členstva rady pre potravinovú politiku často nadväzujú inštitucionálne partnerstvá s vládnymi agentúrami, podnikmi a organizáciami občianskej spoločnosti, ktoré sú aktívne pri transformácii súčasných potravinových systémov smerom k udržateľnosti. Tieto partnerstvá sú takisto založené na demokratických postupoch vrátane kolektívnej kontroly a rozhodovania. V neposlednom rade spolupracujú rady pre potravinovú politiku so samosprávami a vládami, čo je hlavným prejavom demokratickej správy vecí verejných.

3.5. Z pohľadu rád pre potravinovú politiku je dosiahnutie udržateľnosti potravinového systému hlavným cieľom, ktorý zastrešuje strategické (všeobecné) ciele, ako je podpora odolných potravinových systémov, zlepšenie dostupnosti zdravých a udržateľných potravín a poznatkov o nich, boj proti plytvaniu potravinami vďaka obehovému hospodárstvu, podpora hospodárskeho rozvoja, podpora rovnosti v potravinovom systéme, podpora environmentálnej udržateľnosti a zvyšovanie vedomostí a dopytu po zdravých potravinách.

3.6. V európskych radách pre potravinovú politiku prevládajú dve právne formy: združenia a neziskové organizácie so štruktúrami zdola nahor vytvorené občianskou spoločnosťou a štruktúrami zhora nadol vytvorené miestnymi samosprávami. Väčšina rád pre potravinovú politiku spája okrem občanov rôznych členov vrátane súkromných podnikov, orgánov verejnej správy a subjektov potravinárstva a zdravotnej starostlivosti a vzdelávania. Združujú aj široké zastúpenie sociálnych skupín z miestnej komunity.

3.7. Poskytovanie finančnej pomoci týmto radám a ich financovanie sa výrazne líšia. Niektoré rady pre potravinovú politiku majú platených zamestnancov a/alebo disponujú (rozsiahlymi) programami a projektmi financovania, iné sa úplne spoliehajú na príspevky a dobrovoľníkov. Zdroje financovania sa líšia a môže ich tvoriť ročná vládna podpora, členské poplatky, výskumné alebo iné granty, podpora od súkromných nadácií alebo dary. Dobročinné aktivity, členské príspevky, dary a verejné dotácie/granty sú hlavnými zdrojmi financovania rád pre potravinovú politiku zriadených ako neziskové organizácie alebo združenia, zatiaľ čo rady pre potravinovú politiku založené miestnymi samosprávami sa väčšinou spoliehajú na ročný rozpočet miestneho zastupiteľstva.

3.8. Existujú aj potenciálne úskalia: z výskumov vyplýva, že rady pre potravinovú politiku môžu mať aj nevýhody a/alebo nemusia vždy fungovať optimálne ([20]), napr. ak sú nedostatočne zastúpené znevýhodnené skupiny obyvateľstva alebo ak majú veľký vplyv osobné záujmy. Ďalšou významnou výzvou je, že kvalita rokovaní je podmienená rovnakou účasťou, vhodným uľahčovaním procesov a zameraním skôr na vedomosti/hodnoty ako na záujmy. EHSV preto zdôrazňuje potrebu skutočnej inkluzívnosti a kvality rokovaní v radách pre potravinovú politiku, čo si vyžaduje prekročenie rámca otvoreného členstva a zabezpečenie skutočnej reprezentatívnosti, najmä zapojením tradične nedostatočne zastúpených skupín v spoločnosti.

3.9. EHSV sa ďalej domnieva, že rady pre potravinovú politiku by mali rozvíjať vzťahy s mladými generáciami, a to aj prostredníctvom vzdelávania. Vzdelávanie o udržateľných potravinových systémoch by sa malo stať prioritou budúcich generácií, pričom malo byť zamerané na vedomosti o udržateľných a zdravých potravinách a o celom výrobnom reťazci, aby bolo možné identifikovať, kto a ako ich vyrába, a vysvetliť, ako funguje distribúcia v potravinových systémoch, od poľnohospodárov alebo chovateľov hospodárskych zvierat, až po spotrebovanie konečného výrobku občanmi. EHSV preto

([20]) Power to the people? Food democracy initiatives' contributions to democratic goods.

odporúča zapojiť do rád pre potravinovú politiku orgány zodpovedné za vzdelávanie, ktoré môžu v koordinácii s agropotravinárskym odvetvím stanoviť vo vzdelávacom systéme prioritné témy týkajúce potravín. Okrem toho vzdelávanie detí by sa malo podporovať celoživotným vzdelávaním rodičov a občianskym vzdelávaním ([21]).

4. **Výzva na zriadenie Európskej rady pre potravinovú politiku**

4.1. Tradičný prístup rád pre potravinovú politiku zdola nahor je bohatý, ale nedokázal ovplyvniť pokrok a odolnosť na európskej úrovni. Reforma riadenia potravinových systémov je nevyhnutnosťou a musí sa uskutočniť tak, aby sa obnovila demokracia a zodpovednosť za potravinové systémy. Budúci rámec EÚ pre udržateľné potravinové systémy si bude vyžadovať opatrné riadenie, ktorým sa zabezpečí koordinovaná zmena v jednotlivých odvetviach Práve väčšou zodpovednosťou a účasťou možno najúčinnejšie obísť veto etablovaných subjektov s malým záujmom o zmenu a pravidelne hodnotiť, revidovať a zlepšovať dosah skutočne komplexnej potravinovej politiky. EHSV sa preto domnieva, že zriadenie Európskej rady pre potravinovú politiku bude zásadným krokom k naplneniu vízie komplexnej potravinovej politiky ([22]).

4.2. Európska rada pre potravinovú politiku by mala:

4.2.1. byť vedecky podložená a zabezpečovať mechanizmus vedeckého poradenstva; byť dôveryhodným zdrojom výskumného a vedeckého poradenstva;

4.2.2. mať takéto zloženie:

— odborníci z akademickej obce a vedci (v rámci Európskej rady pre potravinovú politiku alebo ako poradný výbor);

— subjekty potravinového dodávateľského reťazca (poľnohospodári, potravinárske podniky a spracovatelia, maloobchodníci, odborové zväzy atď.), subjekty vzdelávacieho systému a organizácie občianskej spoločnosti (siete proti chudobe, potravinové banky, sociálne platformy, environmentálne a rozvojové mimovládne organizácie), zástupcovia mládeže a sociálni partneri;

— zástupcovia inštitúcií (Parlament, Rada, Komisia, EHSV, VR);

4.2.3. po počiatočnej fáze zahŕňať aj zástupcov z miestnej, regionálnej a národnej úrovne a rád pre potravinovú politiku s organizovaným prepojením medzi príslušnými úrovňami. Národné rady pre potravinovú politiku v súčasnosti nie sú dostatočne rozšírené na to, aby zabezpečili rovnaké zastúpenie všetkých krajín;

4.2.4. byť inštitucionálnym orgánom, voči ktorému by sa inštitúcie EÚ mali zaviazať, a zabezpečiť politickú angažovanosť: byť nezávislým autoritatívnym orgánom pre dlhodobé plánovanie, mimorezortným orgánom, ktorému možno dôverovať (hlavný orgán) a ktorého cieľom je pracovať na potravinovej budúcnosti zameranej na dosiahnutie udržateľných potravinových systémov a mať pákový účinok;

4.2.5. byť stálym zdrojom spoľahlivých rád a politických možností a odporúčaní o smerovaní potravinového systému EÚ, ktoré budú založené na dôkazoch a ku ktorým by inštitúcie EÚ mali byť povinné poskytovať spätnú väzbu a odôvodnené odpovede. Mala by skúmať možnosti, ako plniť a monitorovať existujúce záväzky EÚ, a tiež hodnotiť národné plány v oblasti potravinovej politiky a premietnuť ich do politických opatrení, ktorými sa prostredníctvom potravín zabezpečí sociálny pokrok. V neposlednom rade by sa mala zapojiť do diskusie o fungovaní globálnych potravinových systémov;

4.2.6. zlepšiť súlad jednotlivých politických oblastí (ako je spoločná poľnohospodárska politika, spoločná rybárska politika, právo na potraviny, právne predpisy týkajúce sa zdravej výživy, verejné obstarávanie, vzdelávacie politiky atď.) a podporovať sociálne inovácie zamerané na blahobyt subjektov celého potravinového reťazca s prihliadnutím na potrebu generačnej výmeny v poľnohospodárskych podnikoch;

([21]) Ú. v. EÚ C 100, 16.3.2023, s. 38.

([22]) Správa IPES-Food: CFP_FullReport.pdf (ipes-food.org) a De Schutter, O., Jacobs, N. a Clément, C., A 'Common Food Policy' for Europe: How governance reforms can spark a shift to healthy diets and sustainable food systems, *Food Policy*, ročník 2020, zv. 96.

4.2.7. pokiaľ ide o vzťah s radami pre potravinovú politiku, podporovať ich (finančne a štrukturálne) a presadzovať prístup k udržateľným miestnym, regionálnym a národným potravinovým systémom zdola nahor, bojovať proti rozdielom medzi vidieckymi a mestskými oblasťami a polarizácii medzi výrobcami a spotrebiteľmi podporou občianskeho dialógu (vrátane zástupcov mládeže, znevýhodnených a marginalizovaných skupín spoločnosti, vidieckych subjektov, sociálnych partnerov), umožniť systematický rozvoj rád pre potravinovú politiku a podporovať synergie medzi miestnymi orgánmi a občianskou spoločnosťou;

4.2.8. nakoniec vytvoriť na úrovni EÚ sieť rád pre potravinovú politiku a zriadiť tak platformu na výmenu najlepších postupov a poznatkov s cieľom zabezpečiť informácie a vplyv na politiku EÚ.

4.2.9. zabezpečiť synergie s inými platformami EÚ, ako je koalícia EÚ v oblasti potravinovej politiky ([23]), platforma EÚ pre potravinové straty a plytvanie potravinami ([24]), Európska platforma pre obehové hospodárstvo ([25]) a vidiecky pakt EÚ ([26]).

4.3. EHSV je pripravený poskytnúť priestor na zvolanie Európskej rady pre potravinovú politiku. Úspešný príklad už predstavuje Európska platforma zainteresovaných strán pre obehové hospodárstvo, ktorá je spoločnou iniciatívou EHSV a Komisie ([27]).

V Bruseli 14. júna 2023

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Oliver RÖPKE

([23]) Koalícia EÚ v oblasti potravinovej politiky
([24]) Platforma EÚ pre potravinové straty a plytvanie potravinami
([25]) Európska platforma pre obehové hospodárstvo.
([26]) Vidiecky pakt: https://rural-vision.europa.eu/rural-pact_en.
([27]) Európska platforma pre obehové hospodárstvo.